

JAREN '30-'40

De scheepsjager	6
De eekschiller	9
De waterstoker	10
De onmisbare hobbeljongen	13
De turfsteker	15
Het dienstmeisje	16
Krentenwegge op kraamvisite	19
De duivekater	20
Balkenbrij	23
Ouderwetse Twentse humkessoep	24
Kraamvrouwendrank kandeel	27
Oma's appeltaart	29
Nostalgisch snoepgoed	30
Trouwen in het wit	32
Nylonkousen	35
Kinderboekenschrijver	
W.G. van de Hulst	37
Pietje Bell en Kruimeltje	39
De melkbus	40
Straatspelletjes	43
Vrijbankvlees	44
De huishoudschool	47
Brood op de bon	49
Eerste snelweg	51
Het vinkenzetten	53
Postduif oorlogsheld	54
Van paardenbus tot elektrische tram	57
Bierbrouwers	58
Sijsjes vangen met lijm	61
Het petroleumstel	62
Maandag wasdag	65
Oma's koffiemolentje	67
Hoorspel op de radio	68

JAREN '50-'60

Van kolenboer tot scharensliep	71
De leedaanzegger	73
Pleegzuster Bloedwijn	75
Houtje-touwtjejas	76
Vrouwenmode in de jaren vijftig	79
Schrijfster Mien van 't Sant	81
Arendsoog	82
Henri's Pietje Puk	85
Weekblad Beatrijs	87
De Solex	88
Blikken speelgoed	91
DAF's 'Pientere pookje'	93
De nozems	95
Van loonzakje tot giro	96
Bellen bij de buren	99
Eerste Heilige Communie	100
De M-brigade	103
Het maandverbandje	105
Huisvrouw in de jaren vijftig	106
De vrije zaterdag	108
Watersnoodramp 1953	111
De winter van '63	112
De botersmokkelaar	115
Wassen in het lavet	116
De gasmunt	119
Van ijsdrager tot koelkast	121
Voorjaarsschoonmaak	123
Eerste conservenblik	124
Aardgas in de huizen	127
Nederland in beweging	129
Swiebertje	130
Jeugdserie Floris	133

JAREN '70

Van hippie-look tot spandex	134
De 'Pep-generatie'	137
Interieur in de jaren zeventig	138
De moedermavo	141
De SRV-wagen	143
Autoloze zondagen	144
Vlaamse hopscheuten	147
Jeugdserie Q & Q	149
Meer nostalgie?	151
Dankwoord	152

De turfstecker

Het leven van een turfstecker was schrijnend te noemen. Behalve de lokale bewoners kwamen veenarbeiders en kanaalgravers met hun gezinnen van heinde en verre om hun brood te verdienen met het afgraven van het veen, het zogenoemde peelen. De veenwerkers woonden in kleine eenvoudige veententen, gemaakt van hout en riet. De dag begon voor het hele gezin om vijf uur 's morgens en duurde tot negen uur 's avonds, zes dagen per week. Het seizoen liep van april tot eind juni. De uitdrukking 'hogerop werken' komt overigens van het turfsteken vandaan. De kanaalgravers die op de bodem werkten waren in de hiërarchie het laagst. Door letterlijk hogerop te werken werden de arbeidsomstandigheden iets beter. Menig turfstecker was aan het einde van zijn leven totaal kromgegroeid.

Slagturven

De veenlaag in de Peel heeft zo'n zesduizend jaar lang kunnen gedijen tot een dikte van wel vijf tot zes meter. Tot men in de elfde eeuw ontdekte dat turf, oftewel gedroogd veen dat bestaat uit afgestorven planten, zich prima leende voor brandstof. Was het eerst nog voor eigen gebruik, al gauw werd het in de zestiende eeuw op grote schaal gestoken als brandstof voor de gehele bevolking. Nadat de baggerbeugel werd uitgevonden kon men zelfs tot ver onder de waterspiegel het veen baggeren, wat slagturven werd genoemd. Een groot nadeel was dat hierdoor enorme plas- sen ontstonden, zoals de Nieuwkoopse Plassen. In de vierhonderd jaar dat er in Nederland turf is gewonnen, is ongeveer 275.000 hectare grond van de veenlaag ontdaan.

Concurrentie

De turf werd per schip vervoerd. Dit was echter behoorlijk prijzig, omdat een schipper voor iedere brug en sluis moest betalen. De aanvoer van steenkool per trein bleek veel goedkoper, waardoor de vraag naar turf afnam. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er een korte opleving, doordat de invoer van steenkool stagneerde. Daarna was het gedaan met het turfsteken, met enorme armoede in de veengebieden als gevolg. De overheid bood financiële steun, maar stopte hiermee in 1950. Tot 1992 werd voor de groente- en de bloementeel op zeer kleine schaal veen gestoken dat gebruikt werd als turfstrooisel en potgrond. ★

Jeugdserie Floris

Werkelijk jong en oud zat op zondagavond aan de buis gekluisterd om te kijken naar de spannende avonturen van Floris, fakir Sindala, Maarten van Rossum, de schurk Lange Pier, gravin Ada en het kamermeisje Viola. De Nederlandse Televisie Stichting (NTS) besloot in 1967 dat er een spannende Nederlandse jeugdserie op tv moest komen. Aan Gerard Soeteman werd gevraagd een jeugdserie te schrijven. Hij verzong *Floris en de Fakir*, over jonker Floris van Rosemondts en diens trouwe vriend, de uit India afkomstige fakir Sindala. Floris zou in het verhaal terugkeren naar zijn kasteel in Gelre dat was ingepikt door krijgsheer Maarten van Rossum, die daar een tolhuis van had gemaakt. Daar werd natuurlijk flink om gevochten.

De cast

Aan de nog onervaren eenendertigjarige Paul Verhoeven werd gevraagd om de serie te gaan regisseren. Hij zei ja, maar vond het genre eigenlijk niet helemaal zijn ding. Floris werd het begin van zijn megacarrière. De vijftientwintjarige Rutger Hauer kroop in de huid van de snel op de vuist gaande ridder Floris. De negenentwintjarige Jos Bergman kreeg de rol van de kalme fakir én magiër Sindala. Doordat Hauer zeer prominent zijn rol vertolkte, werd de titel van de serie al gauw veranderd in *Floris*. Ook voor Hauer betekende de serie het begin van een zeer succesvolle internationale carrière.

3,5 miljoen kijkers

De twaalf zwart-witafleveringen werden uitgezonden van 5 oktober tot en met 21 december 1969 en kregen enorm hoge kijkcijfers. Desondanks besloot de NTS met de serie te stoppen. De ingecalculerde draaidagen van de televisieproductie op Kasteel Doornenburg, Kasteel Hernen en Slot Loevestein waren meer dan verdubbeld en de kosten van de tachtig acteurs, de 2500 figuranten, de filmcrew en de kostuums rezen de pan uit. Om een einde aan de serie te breien werd besloten om de twaalfde aflevering, *De Roek*, in twee delen uit te zenden. In 2016 werden daar de originele opnames van teruggevonden. Deze werden gemonteerd tot een korte film van achttien minuten die op Kasteel Doornenburg vertoond werd. ★

© Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/Studio Harry Pot

Autoloze zondagen

De Nederlandse bevolking kreeg in 1939 voor het eerst te maken met een autoloze zondag. De toenmalige regering was namelijk van mening dat vanwege de benzineschaarste in Frankrijk en Duitsland en de mobilisatie er ook in ons land een benzinetekort zou ontstaan. Zij besloot daarom een rijverbod op te leggen voor alle gemotoriseerde voertuigen op de zondagen van 1 oktober tot en met 12 november 1939. Dat leverde aardig wat gemopper op, want de hardwerkende mens had juist die ene vrije zondag nodig om familiebezoekjes af te leggen. De enigen die toen vrijstelling kregen om de weg op te gaan, waren de politie, ambulances, de brandweer en artsen. Tijdens politiecontroles bleken er opeens heel wat zogenaamde artsen op de weg die beweerden hun visites te rijden. In 1946 kwam er door de benzineschaarste opnieuw een rijverbod op de zondagen. Men mocht op die dag alleen voor specifieke zakelijke doeleinden of met een speciale vergunning rijden. Reed men stiekem toch, dan moest men per direct uitstappen en de autosleuteltjes inleveren.

Onrust in de wereld

Maar bij die twee perioden van autoloze zondagen bleef het niet! In 1956 heerste er een wereldwijde spanning. De NAVO en de Sovjet-Unie lagen overhoop met elkaar, mede door de Hongaarse opstand, en er was het conflict rondom de toegang van het Suezkanaal tussen Egypte en Israël. Dit laatste zorgde ervoor dat de oliekraan werd dichtgedraaid. Het Westen kreeg geen druppel meer! De toenmalige Nederlandse minister van Economie deed een gewichtige oproep op de tv. Hij verbood het rijden op de zondagen van 25 november 1956 tot 20 januari 1957. Maar de bevolking begon het na enkele weken toch echt zat te worden en dook stiekem weer in de auto.

Zinloos besluit

De laatste opgelegde autovrije zondag was in 1973, vanwege een oliecrisis die veroorzaakt was door de Jom Kippoeroorlog. Nederland koos partij voor Israël en dat leverde lege olievaten op. Nederland moest vanaf 4 november tien weken lang de auto, motor en brommer laten staan. Achteraf bleek dit overigens een zinloos besluit, want men ging gewoon op zaterdag rijden en keerde pas op zondagavond huiswaarts, waardoor er op het benzineverbruik niet was bezuinigd. ★

© Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/Louis Drent